

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Ю.А.Коковну Россейли басманы кюню бла А Л Г Ы Ш Л А У У

Багъалы шуёхла!

Профессионал байрамыгыз – Россейли басманы кюню бла – кызыу алгышлайма.

Шёндюгю дуняда басма органла бютюн уллу магъананы тутадыла. Аланы усталыкларына, тюзлюкню излегенлерине эмда жалынчакъсылыкларына кёре да боладыла кыралда демократияны бла азатлыкны халлары.

Республикалы басмада ишлегенле да Къабарты-Малкъарны жамаут-политика, социал-экономика эмда маданият жашаууна уллу юлюш къошадыла. Асламысында ма сиз кырайсыз жамаутны оюмун, гражданы бола турган ишлеге кёз къарамларын бла ниетлерин. Ма-мырлыкны бла келишулюкню кючлендириуге да уллу себеплик этесиз. Жангы хапарла бичдиргенлеригиз, ол неда башха болумгъа тюз багъа биче билгенигиз, оюм-лулугъуз ючюн да сау болугъуз.

Басма органлагъа сурам не заманда да боллугъун, ала ише жууаплы кёзден къарауу, тюз хапарла

билдириуню юлгосюн мындан ары да кёрпюзгенлей турлукларына, журналист усталыкны уа даражасы бютюн бийикде жюрюрюгюне бир ишеклигим жокъду.

Барыгызгъа да жетишимле, саулукъ, насып эмда монлукъ тежейме.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Ю.А.Коковну КъМР-ни прокуратурасында ишлегенлени профессионал байрамлары бла А Л Г Ы Ш Л А У У

Прокуратураны органларында урунган хурметли жолдашла!

Сизни профессионал байрамыгыз бла жюрегимден кызыу алгышлайма. Прокуратура кырал властыны магъаналы институтларындан бириди, кыралны право низамны сакълауу системасыны баш бёлюмюдо. Алгынныгъа тёрелерин андан ары бардыра эмда аланы керелей, сиз законлукъну, право низамны кючлеу, инсанланы эркинликлерин, праволарын кёруулау

жаны бла кыйын эмда жууаплы борчланы бет жарыккы толтурасыз.

Ишигизге жууаплы кёзден къарагъаныгыз, анга кертичи болганлай къалгъаныгыз ючюн жюрегими теренинден ыспас этеме. Энци составха кийик саулукъ, ырахатлыкъ тежейме, республикада эмда саулай Ата журтбузда жашагъанланы тынчыклары ючюн бардырган ишигизде мындан ары да жетишимле болдурулугъузну сыйгеними билдире.

ПАРЛАМЕНТ

Эллиге жууукъ вопросха къаралгъанды

**Жангы жылгъы со-
луудан сора КъМР-ни
Парламентини пре-
зидиумуну биринчи
жыйылыуу болгъанды.
Аны спикер Татьяна
Егорова бардыргъан-
ды.**

Жыйылыуу ача, ол коллегаларын байрам бла алгышлагъанды. Ол кюн повестка уа кенг болгъанды – депутатла 48 вопросну сюзгендиле. Ол санда бир-бир республикалы законлагъа тюзетиуле кийирилгендиле. Проект «Ф-ни культура, саулукъ сакълау, билим беруу, социальный жумушлары тамамлау сфераланы эмда медико-социальный экспертиза федерал учреждениялары тамамлагъан жумушларына качествона жалынчакъсыз багъа берууню айнаытуу жаны бла бир-бир Федерал законлагъа тюзетиуле кийириуню юсюнден»

законнга тийишлиликде жарашдырылгъанды.

Алай бла даулашланы азайтыр мурат бла КъМР-ни Жамаут палатасына тинтиуленни бардырлыкъ жалынчакъсыз советлени кырауу эркинлик берилгенди. Аны бла байламлы «КъМР-ни Жамаут палатасыны юсюнден» законну 20-1 статьясына да тюзетиуле кийирилгендиле.

Депутатла федерал за-

конланы бла законодательный башламчылыкъланы да сюзгендиле. Кенгешип, Парламентни кезиулю пленар жыйылыуун 25 январьда бардырыгъа да келишгендиле. Анга уа законла чыгъаруучу органга кирмеген партияланы келечилери республиканы социальный сферасын бла экономикасын айнаытуу жаны бла кеслерини программаларын белгиле

этерикдиле.

Президиумну келечилери, Россейли басманы кюнюне атап, республиканы асламлы информация органларында ишлегенлени уллу къауумун КъМР-ни Парламентини Сыйлы грамотасы бла саугъаларгъа оную этгендиле.

**КъМР-ни Парламентини
пресс-службасы.**

2018МАРТ

РОССЕЙНИ ПРЕЗИДЕНТИН
АЙЫРЫУНУ КЮНЮ

**Къабарты-Малкъар Республиканы Наркотиклеге къажу комиссиясыны Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2015 жылда 30 ноябрьде чыгъарылган 176-УГ номерли Указы бла къабыл кёрюлген къауумуна тюрлениуле кийириуню юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны
У К А З Ы**

1. Къабарты-Малкъар Республиканы Наркотиклеге къажу комиссиясыны Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны «Къабарты-Малкъар Республиканы Наркотиклеге къажу комиссиясыны къауумун къабыл кёрюну юсюнден» 2015 жылда 30 ноябрьде чыгъарылган 176-УГ номерли Указы бла къабыл кёрюлген къауумуна быллай тюрлениуле кийирирге:

а) Комиссияны къауумуна **М.Б. Хубиевни** – Къабарты-Малкъар Республиканы саулукъ сакълау министрин – къошаргъа;

б) Комиссияны къауумундан **С.А. Расторгуеваны** кетерирге.

2. Бу Указ анга къол салынган кюнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар
Республиканы Башчысы **Ю. КОКОВ**
Нальчик шахар,
2018 жыл 9 январь,
№1-УГ

Билдириу

Айырыучула не тюрлю сорууларына да жууапла табаллыкъдыла

Россейни Ара айырыу комиссиясы аны Билдириуле этген эмда соруулагъа жууапла берген арасына кеп каналлы бу телефон номер бла сёлеширге боллугъун билдиреди: **8-800-707-2018 (+7 (495) 727-2018).**

ЦИК-ни бу Арасында айырыучула эмда айырыулагъа къатышхан башха адамла быллай жумушларын тындырыгъа боллукъдула:

-жашагъан жерлеринде айырыучулары тизмесине тошер ючюн не этерге кереклисин билдирге;

-тийишли айырыу комиссиялары юслеринден хапарлы болургъа (адреслерин бла телефон номерлерин билдирге);

-айырыу кампания къалай баргъанын сорурга;

-Россейни Ара айырыу комиссиясына тилегин къагъытда жазып берууню жорукъларын сорурга;

-эс бурургъа тийишли информацияны кыаргъа.

Мадар этиуню эмда жууап къайтарыуу излеген тарыгъуулары бла тилеклени уа жазып жиберирге керекди.

Кёппенулюк

Михаил АФАШАГОВ:

Партия Владимир Путин жанлылагда кьол салдырырга деп кесини майданларын бередиди

Партияны Генеральный советини секретары **Андрей Турчак** бу органны президиумуну жыйылыуунда «Единая Россия» **Владимир Путин** жанлылагда кьол салдырыуу кюнөн 14 январьда бардырыуу юсюнден волонтерланы тилеклерин кьабыл кьргенин билдиргенди.

«Партияны членлери, башха инсанла да Россейде президент айырыулада Владимир Путин кеси кесин кьргюзтгенин дурус кьргенибизни кьайда эмда кьалай бла билдирирге боллукьбуз деп сорганлай турганларын мен билеме. Кьол салдырыуу тап эмда кьуралуулу, киши да кьыйналмача ётер кюнөн, партия 14 январьда кьол салдырыуу кюнөн жамауат приёмныйледе бардырыуу тюзге санаганды, -дегенди Турчак, деп билдиреди КАВАРДИН-BALKAR.RU

Ол дагыда «Единая Россияны» декабрьде болган съездинде делегатла, Путинни кеслерини кандидатларына санап, анга хар жаны бла да себеплик этерге оюлашханларын эсгертгенди. Аны бла бирге партия кьол салдырыуу бла кюрешмейди, ол жумуш бардырылган жерлеге келигиз деп кишиге тилемейди, бир адамны да алай этмей амалыгьыз жокьду деп кьысмайды, дегенди.

- Аны бла кандидатны штаблары эмда ол жумушну кеслери ыразылыклары бла боюнларына алганла кюрешедиле. Биз а жаланда алагьа аны тындырырга онг бербиз. Владимир Владимировични даражасы

алайсыз да бек уллуду, аны себепли кьошакь амалланы хайырланы кереклиси арталлыда жокьду, -деп чертгенди Турчак.

«Единая Россияны» Кьабарты-Малкьар регион бёлюмюню секретары, аны КьМР-ни Парламентинде фракциясыны башчысы, Парламентни Председателини орунбасары **Михаил Афашагов** партияны регион бёлюмю да Владимир Путин жанлылагда кьол салдырыуу бардырырга кесини мекямларын бергенини юсюнден билдиргенди.

-Айырыуу кампания башланганлай окьуна, Владимир Путинни кандидатурасын кьабыл кьргенлерин билдирирге суйгенледен аллай тилекле келип тебиреген эдиле. Адамла кеслерини оюмлары ачыкьларга излей эселе, алагьа чырмау этерге бизни ишибиз жокьду. Ол себеден ол жумушну жамауат приёмныйледе бардырырга эркин этгенбиз.

Кьабарты-Малкьарда 14 январьда кьол салдырыуу бла кюрешгенле «Единая Россия» партияны председатели Дмитрий Медведовни Регион жамауат приёмныйинде ишлерикдиле. Ол Нальчик шахарда, Ленин орамда 48-чи юйде орналыгьды.

Бу иш жер-жерледе болган жамауат приёмныйледе да бардырыллыкьды. Аланы эшиклери ачыкьдыла, ким да келирге боллукьду, жаланда биргесине паспортун алсын, -дегенди Афашагов.

Владилен ПЕЧОНОВ.

Мадарла этну

КьМР-де жер-жерлени кьыйын болумладан сакьлауу программасы хазырланганды

Былыр ырхы суула Кьабарты-Малкьаргьа 2 миллиард сом чакьлы кирге заран салгандыла, деп билдиреди КьМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы, федерал информгентстволаны материалларына таянып. **Юрий Коквину** буйругьу бла республикада жер-жерлени кьыйын болумладан сакьлауу программасы жарашдырылганды. Бусагьатда ол федерал даражада сюзюле турады.

Кьабарты-Малкьарны Башчысы 2017 жылда декабрьде регионнга

табийгьат кьыйынлыкьла салган хатаны кетериуге эки жылны ичинде 80 миллион сом бериллигини юсюнден билдиргенди. Андан алгьаракьыла да, октябрьде, Россейни Президенти **Владимир Путин** республиканы оюучусуна регионда кьыйын болумлагьа кьажаму мадарла этнуно юсюнден подпрограмманы Россей Федерацияны халкьны эмда жер-жерлени кьыйынлыкьладан кьоруулауу кьырал программасына кьошууну онгларына кьарарга буюргьан эди.

КЕНГЕШ

Иги жанына тюрлениуле баямдыла

Кёп болмай КьМР-ни саулукь сакьлауу министри Марат Хубиев Нальчикни 1-чи номерли клиника больницасында кенгеш бардыргьанды. Анда озгьан жылда стационарда кьаллай ишле этилгенлерини юсюнден айтылгьанды, деп билдиреди КьМР-ни Саулукь сакьлауу министрствосуну пресс-службасындан.

Биогенлюкьде больница республиканы эм уллу багьуу учрежденияларын дан бирине саналады. Аны тюрлю-тюрлю ауруулагьа бакьгьан оналты профилли бёлюмю, ол санда жангы лабораториясы эмда диагностика оборудованьясы да барды. Мында 154 врач урунады. Аладан ючден бири бийик категориялы специалистледиле, жыйырмасы медицина илмуланы докторларыдыла, тогьузусу уа «КьМР-ни сыйлы врачы» деген атны журютедиле.

Озгьан жылда этилген ишлени юсюнден айтханда, больницада «Хирургия» эм «Гинекология» жаны бла бийик технологиялы болушлукь берилип тебирегенин белгилерге тийишлиди. Дагыда кюндюзгю стационар (эли жер) кьуралгьанды эмда нервалары ауругьанлагьа реабилитация бёлюм ачылгьанды. Былыр учреждение кольпоскоп,

видеогастроскоп, эндовидеохирургия комплекс эмда видеобронхоскоп сатып алгьанды.

Статистика кьргюзтгенича, больницаны иши аз-аздан игилене барады. Былыр 17481 саусузгьа кьаралгьанды, бурунгьу жыл бла тенгешдиргенде, ол 170 адамгьа кёпдю. Жатхан жерлени санына да онекиси кьошулгьанды.

Махкеме ал жылдада жыйылган борчларын толусунлай жапханды, аш-суу, дарман керегин заманында жалчытады эм багьуу ишин да биогенлюкь излемлеге кёре бардырады. Иш хакьны юсюнден айтханда, аны орталыкь ёлчеме врачлагьа – 33,3, орта эм гичте персоналгьа уа 18,1 эм 13,3 минг сом болады. Ол хар адамны усталыгьына, стажына, категориясына, ишлегенине кёре тергеледи.

Кенгешни ахырында учрежденияны таматасыны кьуллугьун толтурган Кьулбайланы Фатима арт жылдада иш жетишмилли баргьаны мында биллими, сынаулу коллективни биригип ишлегенини хайырындан болгьанын белгилегенди. Мындан арысында да ала ол жолдан таймай барлыкьларын да чертгенди.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

Кепишим

Бирлешип, айырыулада законлукьну жалчытырыкьдыла

КьМР-ни Жамауат палатасы республиканы коммерциялы болмаган 20 жамауат организацыясы (НКО) бла РФ-ни Президентине айырыула баргьан кезиуде бирге ишлеуно эм жамауат кьарачулары хазырлауда байламлыкьла журютоуюно юсюнден келишим тауусханды, деп билдиргенди палатаны пресс-службасындан.

Жыйылыуу ача, палатаны башчысы **Хазратали Бердов** НКО-ланы келечилерин айырыула эм аланы бардырыуда комиссиялагьа кирген жамауат кьарачулары ишге салыуу бла байламлы законодательствода болган тюрлениуле бла шагьырей этгенди. Ол палата бир инсанни энчи бир кандидат неда партия ючюн кьол кётюрюрге чакьырмагьанын да белгилегенди.

- Жамауат кьарачууно институту Россейде быйыл биринчи ишлеп башлайды. Партияла бла кандидатла кеслерини келечилерин ийгенлери ол энчи кьарачуу, бу уа жамауатны жанындан контрольде. Бизни борчбуз 18 мартда республикада битеу айырыуу учакьалагьа, ала уа 354-дюле, алада болумуну тинтирча, сайлау тюз барырына кьайгьырырча кьарачулары иергеди. Сизде бу ишни тамамларгьа суйген тири адамла табылырларына ышанабыз. Бютюнда жаш адамла к-

лирлерин излейбиз, - дегенди ол.

Жамауат палатада **Жаш тёлю советни башчысы Оксана Чегемова** республиканы тири жаш тёлюсю бу ишден керти турмазлыгьына ийнадьыргьанды. «Бизни аллыбызгьа бек уллу борч салынганды. Кючюбюзно бирикдирип, таматаланы башчылыкьларында биз аны тамамлаялыкьбыз. Жаш адамлагьа уа бу иш ахшы сынам боллукьду», - дегенди ол.

Алай бла республиканы эм Нальчик шахарны Тишируларыны союзлары, Урушну, урунууно, Сауутланган кючлени эм право сакьлауучу органланы ветеранларыны советлери, «КьМР-ни Жаш тёлю совети» организациясы, «Развитие» жандауурулукь фонд, волонтерланы «Помоги ближнему» биригиулер, Промышленниклени бла предпринимательлени союзу, адвокатланы «Территория права» комитетлери эм талай башха НКО-ла айырыулада палата бла бирге ишлеуно юсюнден келишимге кьол салгьандыла.

Ахырында **Хазратали Бердов** айырыула башланганчы бир ненча ыйыкь алгьа жамауат кьарачула юйретуи семинарлагьа барлыкьларын айтханды. Аланы кезиулеринде ала кьаллай эркинликтеринде болгьанын билликдиле, хар бирине да эсгертюле жулешинирикдиле.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

ЖЫЙЫЛЫУ

План жамауатны сюзююне чыгарылганды

Нальчик шахарны Жер-жерли самоуправление советини таматасы Игорь Муравьев Вольный Аулда дачала кьуаргъа деп бөлюннген жерни планировкасыны проектин жамауатны сюзююне чыгарганды. Аны бла байламлы бардырылган жыйылыу башда сагъынылган округну башчысы орунбасары Мухамед Бегидов, архитектура эмда шахар кьурулуш департаментни таматасы – баш архитектор Астемир Унажиков

эм башхала кьатышхандыла, деп айтылады администрацияны интернет-сайтында. Айтылган жер 39 гектарны тутады. Анда дачала кьуаргъа оноу этилгени себепли тийрени планировкасыны проектин жарашдырырга, ол санда жер юлюшлени чеклерин да белгилергекерекди. Битеу да анда 349 участка кьуралганды - хар бири 6,5-9 сотка. Жыйылыуда кьргюзюлген проектге кере анда дагыда спорт май-

дан, транспорт эмда инженер инфраструктура, солуу тийре, жумушла бла жалчытуучу объектеле да кьураллыкдыла. **Бизни корр.**

ПРЕЗЕНТАЦИЯ

Рынокда сураллыкь проектле жарашдырадыла

Кеп болмай Кьабарты-Малкьар кьырал университетде студентле «От Идеи к Продукту» деген форумда кьргюзюлген проектлерини презентациясын бардыргандыла. - КьМКьУ-ну студентлери эришулеге тири кьатышхандыла. Ала мындан арысында да жетишимле болдура турурла деп бек ышанама, - дегенди форумну кьураган Диана Тхамдокова. Ол айтханга кере, Лондонда барды-

Университетни ректору Юрий Альгудов экономика бөлюнню выпускниги Диана Тхамдоковага быллай магъаналы ишни бардырганы ючюн ырызлыгыын билдирип, мындан арысында арада байламлыкь жюриуте турлукьларына ышаннганын айтханды. Форумда КьМКьУ-дан проектлерин төрт команда кьоруулагандыла. Биринчи жерге стоматологияда диагностика эм багыу ишлени тамамларга се-

келечиси Бёзюланы Азамат айтханга кере, бюнлюкде ала рынокда сураллыкь быллай программаланы жарашдырыу бла кюрешедиле. «Аруу башланганлай тинтилсе, анга багъарга да тынч болады», - дейди жаш. Башха проектлеге да жюри улуу багъа бичгенди. Сёз ючюн, окьууларын бошай турганла «Студент онлайн» программаны хайыры бла кеслерине иш излере онг табарыкдыла. Башхасы уа телефонда программа бла сабийни билимин ёсдюрюрге онг берликди. Төртюнчо про-

грамманы хайыры бла уа сайтда республикада маданият объектлени ишлерини, кьайда не байрам бардырылганыны юсюнден билдириуле табарга боллукьду. Презентацияны ахырында жюрини келечилери, проектлени юслеринден оюмларын билдирип, таблагъы кюнню бизнесменлерине эсгертиуле да этгендиле. Ахырында хорлагъанлагъа саугъагъа жыйырма бешишер минг сом берилгенди.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

рылган форумда бизни проектлерибизге жетген болмаганды. беплик этген программаны кьураганы ючюн «Skat» кьауум чыкьганды. Аны

Эл мюлк

Урлукь себиу кьууумгъа киргендиле

Кьабарты-Малкьарда быйыл жаз башында сабан ишлеге хазырлануу башланнганды. Ол ишни кезиунюнде жазлыкь мизеулукь битимлени урлугу кеп кьалмай 250 минг гектар жерде себиллики. Былтыр бла тенгешдиргенде, ол жети процентден асламыракь окьуна болады, деп билдиргендиле КьМР-ни Эл мюлк министрствосундан.

Ведомствону специалистлери айтханларына кере, бюнлюкге 6 минг тонна урлукь хазыр этилгенди. Ол кеси да жаз башында изленирикден бир бла жарым кереге артыкь болады. Дагыда минерал семиртгичледен 50 минг тонна сатып алырга келишимле этилгендиле. Аграрчылада хайырланууда болган техника жетиширикди, ол

себепден урлукь себиу иш болжалындан кеч кьалмай тамам этиликиде деп ышаныу да барды. Кьыйын табиийгъат болумлагъа, ол санда буз ургъаннга кьажуу жумушлагъа, республиканы бюджетинден онеки миллион сом жиберилгенди. **Бизни корр.**

МЧС

Сансызлыкь заран келтирмезча

Бу кюнледе Краснодар крайда, Адыгеяда эм Шимал - Кавказ федерал округну тауларында кьар юзюлорге кьоркьуулууду, деп билдиреди Россейни МЧС-ини Юг регионла аралы управлениясыны пресс-службасы. Краснодар крайда, Адыгеяда, Шимал Осетияда-Аланияда, Кьарачай-

Черкесде эм Кьабарты-Малкьарда бу эки кюнде тауланы бир километрден бийик жерлеринде кьар юзюлорге боллукьду. Дагыстанда, Ингушетияда эм Чеченде уа ол 1,5-2 километрге белгиленеди. Кьар, юзюлюп, мекамлагъа, машина жоллагъа, ток чыбыкьлагъа, кепорлеге, башха инфраструктурагъа

эм адамлагъа да хата жетдирирге боллукьду. Аны бла байламлы МЧС-ни службасы таулада солугъанла, лыжалда учанла эслерек болурларын, эркин этилмеген жерледе жюриомезлерин эм хауаны торленнегине да улуу кёллю болмазларын эсге салады. **Бизни корр.**

Шимал Кавказ кюн сайын

Энчи иели рынокла кьайгьыртадыла
Энчи иели рыноклада уруну болумла осал, аренда хакь асыры улуу болганларына, килилик, тизгинсизлик бек жайылганларына адамладан тарыгыула кеп келгенлери бла байламлы Ингушетияны башчысы Юнус-бек Евкуров правительство бла энчи жыйылыу бардырганды. Анда сатуу-алуу организацияла кьоркьуусулукьну, ол санда отдан эмда террорчулукдан сақланууну, жорукьларын кьалай толтурганларына энчи эс бурулганды. Ахырында эки айны ичинде республиканы битеу энчи иели рынокларын тинтирге оноу этилгенди, деп билдиргендиле республиканы башчысыны пресс-службасындан.

Тыш кьыраллыладан экзамен аллыкьдыла

РФ-ни Билим беруу эмда илму министрствосуна буйругу бла Шимал-Кавказ федерал университетни Лингвистикадан бла орус тилден тинтиуени арасына тыш кьыраллыладан орус тилден, Россейни тарыхындан бла законодательствосундан экзаменле алырга эркинлик берилгенди. Ол жаны бла баш магъаналы учурденинга саналганы уа федерал университетте аллай башха арала ачаргъа, Шимал Кавказда тыш кьыраллылага россейли гражданство берирни алында алааны орус тилин, тарыхны да кьалай билгенлерин сынаргъа, экзаменлеге тийишли соруула да хазырларгъа онг берликди. Бу амал 2011 жылда сингдирилгенди. Андан бери 4 минг чакьлы тыш кьыраллыдан экзамен алыннганды.

Быйыл да – 20 ферма Дагыстанда былтыр 15 минг малга 20 ферма ишленгенди. Быйыл да аллай бир сюерге эмда жангыртгырга белгиленеди. Аны бла да кьалмай, 1200 туурны, 30 минг кьойну багъарча жети мал орун, бир жылга 10 минг тоннадан аслам сют, 3 тонна эт жарашдырылыкь сегиз цех эмда беш юй кьанатлы цех да ачаргъа мурат этилди, деп билдириледи республиканы Эл мюлк эмда аш-азыкь министрствосуна сайтында.

Аскер юйрениуле
Юг аскер округну 49-чу армиясыны аскерчилери кьыйын болумлада сау кьалыуну амалларына юйренирикдиле. Аны бла бирге алага командование буюрган аскер борчланы да толтурурга тюшерикди, деп билдиргендиле ЮВ-дан. - Синаулу инструкторла алааны кьуру жерледе аш мажарыргъа эмда хазырларгъа, сирнексиз от жандырырга, сууну да тазаларга юйретирикдиле, - дегенди Юг аскер округну пресс-службасыны башчысы Вадим Астафьев.

Боевик чекде тутулганды
Курдул ополченеле Сирияны бла Тюркию чегинде ИГИЛ-ден боевикни тутхандыла. Аны биргесине кьатыны бла эки сабийи болгандыла. Ачыкьланнганыча, ол Дагыстанны Каспийск шахарынданды. Алгын да Шимал Кавказда боевиклеге кьошулуп турганды. 2010 жылда уа Египетте кьачып кетип, анда юч жыл жашаганды, сора Сириягъа ётгенди. Анда уа халкьла аралы террорист организациягъа кирип, урушха кьатышханды, деп жазады «РГ».

РФ-ни Кьоруулау министрствосуна шартларына кере, Сирияда боевиклени араларында СНГ-ни кьыралларыннан төрт миннге жууукь адам барды.

Кьой эт бла байламлы кластер Ставропольеде кьой этни жарашдырыу жаны бла кластер кьураллыкьды. Производствону быйыл сентябрьде башларгъа мурат этедиле, деп билдиргендиле крайны Эл мюлк министрствосундан.

Россейде гурала ёсдюрюу бла кюрешген улуу компанияладан бири энди регионда бир жылга 11 тонна кьой эт чыгарыу умутлууду. Аны ставропольчу малчыладан аллыкьдыла да, аны жарашдырыу, тюкенлеге жиберилликди.

Бек таза ичер суу кьайдады?
Ичер сууну тазалыгы бла Ингушетия россейли регионланы тизмесинде биринчиди. Ол шарт РФ-ни субъектлеринде сууну кьачествосуна надзор этген кьырал службаны тинтиулерине кере тохтадырылганды. Республикада суу чыкьган жерле элден артыкьдыла. Ала барысы да санитар мардалага бла жорукьлагъа келишедиле. Тинтиуле таза сууну дагыда Санкт -Петербургда, Мордовияда бла Адыгеяда да табарга боллугьун кьргозтгендиле. Бек кирилси уа Томск областьда, Хакасияда, Чеченде, Кьарачай-Черкес Республикада бла Дагыстандады.

Информагентстволаны билдирулерине кере **ТЕКУЛАНЫ Хауа** хазырлаганды.

13 январь — Россияда басманы күню

Сюйген ишинг бла кюрешген - насышды

- Бирде сагыш этип кырасам, былай бир заманы кылай ишлеялганма бир жерде деп, кесиме сейир этеме. Бу жылланы ичинде көп затлагыа тюберге да тюшгенди. Не кыйын болган эсе да, бир кере да сокуранмаганма. Баям, башха иш бла кюрешаллык да болмаз эдим. Журналист, былай алып кыраганда, жалынчаксызды, кесине иеди, аны окуму барды,- дейди ол бизни бла ушагыбызда.

Мухадинни тёлүсюне көп кыйынлык-лагыа, сынаулагыа тюберге, кыралны чачылганын, жангыдан аягы юсюне болганын көрүргө, таулу халкыны тарында магналлы ишлеге кытышыргыа да тюшгенди. Бизни халкы көчюнчюлюк-ке кёрген ачылыкны билдирирге сёзле тапкан а кыйынды. Аны «Коммунизмге жолда», ызы бла уа «Заманда» миллет көргөн зорлукну юсюнден статьялары бир адамны да сансыз кыймагандыла, ала окчуулануы жюреклерине жетгендиле.

Сюйген ишинг бла кюрешгенден, халкынгга хайыр келтиргенден уллу кыуанч болмаз адамгыа. Теммоланы Мухадин жюрюги тартахан жумушун табаргыа онгу болган насыппыладан бириди.

Жашаууну 55 жылын малкыар тилде чыкыган газетте, миллет журналистиканы айнытугыа бергенди эмда бу усталыккы сайлаганына бир заманда да сокуранмаганды. Ол КМР-ни культурасыны сыйлы кыуллукчусуду, «Россияда басмагыа – 300 жыл» деген бенги бла, көп грамотала бла да сауыаланганды.

ланы Сарыбий сөлөшөди да, бир чалбаш кишини чакырады. Бу жашха иш да бер, кыраган да эт, ишге жарарыгын бла кыаллыгын да айт деп, анга аманат этеди. Ол а политика жашау бөлүмнө таматасы Ностуланы Магомед эди. Ол кертини сюйген, адамны ызындан сёзюн этмей, бетине айтан адам болганды,- деп эсгередиди Мухадин.

Башчылык этген партияны жашауун, ишин ачыкылаган не заманда да жууапты болганды, бютунда коммунист партияны

ахшы жашларыны бла кызыларыны юслеринден очерклеге, зарисовкалагыа, интервьюлагыа энчи эс бурганды. Бек сюйген адамларындан бири уа Толгуранлы Бекмырза болганды. «Ол, кыуллуклада ишлемеген эсе да, чынтты инсан болганды, шаудан сууча таза. Андан сора да, Депулану Хакимини, Бызынгдан Холамханланы Сахайны, Шауаланы Пагону, көп башхаланы юслеринден жюрюгим көтюрюлюп жазганыма. Шёндю жигиттерими барысыны да атларын эсиме тюшкө-

адамларымдыла. Ала динни жайыуда уллу иш толтурадыла. Биргелерине элгеге барып, жамауат бла тюбөшип да турганбыз. Тахир хажи бир жол анга Кырачагадан бир эр киши мен аны юсюнден жазган материаланы алып көлгенин айтан эди,- дейди ол.

Ишим партия жашау бла байламлы болган эсе да, диними бир заманда да унутмаганма. Кыранда адам битеу сорууларына жууапта табарыкты. Атам, анам да халал кыйынын бла жаша, ётюрюк айтма, кесинги көтюрме, адамлагыа жара, деп юйреткен эдиле. Битеу бу затла да динден көлгөндиле», - дейди ол.

Журналистни кесини оюму, сёзю болургыа керекди, терсликге тёзерге, аны башын жабаргыа жарамайды. Мухадинге кыйын кезилерде миллетни даражасын кыорууларгыа да тюшгенди. 2005 жылда Нальчикте чабыуллук этгенени башчыларын малкыар халкыга жагаргыа кюрешгенлеринде, право низамны саклауучу органлада уллу жыйылыуда, федерал арадан көлгөн кыонакылары алларында ёрге туруп, таулулада аллай тукумла жокдула, деген эди ол. «Брифингде ара телеканалдан 6 журналист бар эдиле, ала бандитлени таматарыны миллеттери таулуладыла деп ётюрсөле, бу кир атдан биз тазаланаллык

«Журналистни кесини оюму, энчи сёзю болургыа тийишлиди, ол кыачан да кертини, тюзлюкнө жакыларгыа керекди»

раллык тюйюлме», - дейди ол.

Дагыда малкыар халкыны атын айтдырганладан бири Чабдарланы Кысымны жашы Борис эди. Ол кыуру республикагыа угыай, Россияге кыуллук этерге даражасы болган адам эди. «Мен аны районлада, Правительствода, Айырыу комиссияда ишлеген заманларын да иги билгенме,- дейди ол ушагыбызда. - Кыяда болса да, халкына намыс келтирген кыуллукчу болганды, сёзю, акылы бла миллетни көтюргенди. Энтта халкыбызда быллай аламайт, ахшы адамларыбыз болура деп ышанама».

Адет-тёрөле, ахшы адамларыбыз, тарых бла байламлы сагышларын оккуп, ре-

Сабийликни сынамагган тёлю

«Биз ёлмезлик жанла болуп жаратылганбыз ансы, ол кыйынлыкыа сау кылыргыа онг да жок эди», - деген сёзлени андан көп кере зшитгенме. Жарсыугыа, ол алайды. «Бизни тёлю сабий оюн не болганын билмейди. Бир жол келинчигизни кыум жерге ишлерге жибередиле, аны орунуна мен барама. Асыры иссиден, аякь басар онг да жокь, анам тикген чарыкыла ары жетгинчи да жыртылган эдиле. Башында адетли бёркюн, акыларында чурукыларын болмасала, кылай ишлериксе?»

Алай мен анга чыдадым, атым а угыай – бурунундан кыан келип кыалган эди. Иш бошала, бизни артка кыыстайдыла. Бир чеченли мени жолну ортасында кыюу кетеди. Кыумда ажаша, юге кючөдн кыайтама. Анам, мени көргөнгөндө, жылп кыалган эди – болганын кыйоуп, эрилерим жарылып... Ма аллай болумлада ёсгенбиз», - деп эсгередиди ол бизни бла ушакыда.

Алай жашау жеринде турмайды, палахланы ызыларындан, Аллахны ахшылыгындан, кыуанча, ырахматлыкыа келөдиле. Артка, Кывазгыа, кыайтхандан сора Мухадин Кыабарты-Малкыар кырал университетте киреди, тарых-филология факультетни орус-малкыар тил бөлүмнөн бошоган биринчи кыаумданды. Аны тилге фахмусуун айткылы алим Алииланы Умар Бабашевич да белгилеген эди. «Дипломуму тема сына адабиятны сайлаганымыда уа, манга кёлкылды болганды», - дейди ол. Алай бу дуняда бошдан жукь да этилмейди. Тилин тинтиуу бла кюрешгенден эсе, журналист иш сейирди манга».

Усталыкыга биринчи атламла
Студент жылларында, артада Огыры Бахсанны школунда ишлегенинде да Мухадин «Коммунизмге жолгыа» статьяла жазуу турганды. Отарланы Хамит редакциядан кетгенинден сора уа аны ишге чакырадыла. Ол жашауунда иги адамлагыа тюберге, биргелерине урунургыа насыбы болганын айтады. «Баш редактор Черкес-

заманында. Бу бөлүмде биринчи жазган материалы да эсиндеди Мухадинни. Аны тууган эли Огыры Бахсанни школунда бла Быллым элни колхозунда партия организацияланы ишлерини юслеринден жазып кел деп ашырадыла. «Борчуму толтурдум деп кыуанып келеме. Магомед статьямы оккуп, жазган тап этгенсе, алай партия иш а жокьду, дегени эсимдеди», - деп ышарады ол.

«Коммунизмге жол» газетни баш редакторлары Черкесланы Сарыбий, Бёзюланы Ахмат, Гузеланы Исхакь миллетге кыуллук этген, билимли болганларын чертеди. Культура бөлүмде ол көп жылланы Шауаланы Миналданды башчылыгында да ишлегенди.

Бёзюланы Ахмат партияны пропаганда эм агитация жаны бла бөлүмге, илму-излем институтха да башчылык этгенди, «Коммунизмге жолгыа» келгинчи. Гузеланы Исхакь а тилин бек ариу билгенди. Ол манга бир жол уллу дерс бергенди. Журналистни хар сёзюню да кесини жери, магыанасы, ауурлугу болургыа тийишлиди. Ал кезинде, сёзсюз, алай жазалмаганма.

Бир жол тери ийлеген фабрикада ишлеген тиширину юсюнден материал этеме да, Исхакь, аны башындан аягына дери окууп, тюрлендирип береди. Аны тюзетулерин окуугундан сора, алгыынча жазаргыа ахырда жарамганын ангылап, кесими кыюлума алганыма.

Аллахха шукур, аман бетли болмаганма, тюрлю-тюрлю коллективде ишлегенме, бир бирибизни багылап, ойнап-кюлюп жашаганыбыз. Бек ыразыма. Бир жол командировкадан келсем, ол заманда уа редакция Лермонтов орамда орналып эди, мактам ойнай, журналисттерибиз а вальсха бара... Иш кыйын болса да, ма быллай заууклу кезиле да болгандыла, - дейди ол ушагыбызда.

Баш байлык – миллетни ахшы инсанлары
Иги адамланы атларын халкыга ачыкылау – ма олду журналистлени баш борчларындан бири. Мухадин да миллетибизни

дакциягыа Мухадинни аты бла көп письмо келгенди, аланы ол бюгон да сакылайды. Ма, сёз ючюн, Бызынгдан Чеккаланы Шалух, Шалушакдан Хочуланы Ахмадия, Кичибалкыны 4-чю номерли школуну коллективи аны хапарларына, статьяларына ыразы болганларын, аны адамлыгына кыуанганларын айтхандыла, миллетни ахшы адамларыны юслеринден көп жазарын тилегендиле.

«Болса - кый аягы, болмаса уа - энки аягы» деген материалны окуугундан сора уа Кичибалкындан Байрамукыны Адилгерий редакциягыа быллай письмо жиберген эди: «...бу статьяны окууп, тынгылап кыалаламдым. Аны автору Теммоланы Мухадин мени бла бир ниетли жаш болганын ангыладым. Ол тюзлюк ючюн кюреширге хазыр болганына да билдим. Аны кибиб тюзлюкнө сюйген адамла миллетде 50 процент болсала, дуняа иги, ырахматлы, ариу боллук эди...».

Бюсюреу, ыспас кыагытлы
Исламны жорукларыны, аны ариулугу юсюнден материаллары чыкыгандан сора уа редакциягыа Бюсюреу, ыспас сёзле айтып, көпле сёлөшүчю эдиле. «Ахматланы Назир, Атмырзаланы Тахир бек сюйген

туйюл эдик. Сёзсюз, журналист тюзлюкнө сакыларгыа борчлуду», - деп акыл этеди ол.

Бюгон пенсияда болса да, ол газет, коллектив ючюн кыайгыргыанлай турады, ол акыл этгенича, миллет басманы бетлеринде жангылыкыладан, власть органлары ишлеринден сора да, халкыны жарсылары болургыа да керекдиле.

Ушагыбызны ахырнда журналист коллегаларын профессионал байрам бла алгыышлай, жюрөк ырахатлык, насып тилейди. «Окчуучуну бла журналистни араларында байламлыкыа тап кыралсала, газетни даражасы да боллукду. Халкымы бек сюеме, жаным анга кырман болсун. Миллетте сюйөн кыуллук этгенме, эли жашылган заманы газетни юсю бла адамларыбыз бла байламлык жюрюткенме.

Мындан ары да миллет кыанат кыатдырырына, кесине базыны, адамларына ёхтемелерича болуугына толу ийнанам. Ана тилде газетни маганысы уулдуу, биз тауча жазылган харфны көрүрге, окуургыа кюсеген кюнлерибиз көп болгандыла, бюгон да аны унутмайлык», - дейди ол.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

ОЮМ

Ахшы адетлерибизге кьоркьюу чыгыпмы кьалды?

Алгъаракьда газетибизни дайым окуп турган Гайылыны Аскербий селешип: «Тойда жетмишжыллык киши, кьурманлыкь кьой башны юлешген кезиуде, аны кьулагьын стол таматагьа бергенди. Абаданла окуна ол ариу жоругьубузну унутуп бардыла. Аны тюзю кьалай болгьаныны юсюнден жазсагьыз эди», - деп тилейди.

Кертиси бла да, кеп тюрлю той адетлерибиз бардыла. Аланы хар бири да кесича магьаналыдыла, ариудула. Сёз ючюн, киеу аякь, келинни баш ауун алыу, кьурманлыкь салынганда алгьыш айтуу, атланган аякь дегенча. Аланы тынгылы билгенле, журютгенле бардыла. Алай бир жерин тапсыз этип кьойсанг, эл бедешлиги боласа. Аллай халгьа тьшмез ючюн а, хар затны алгьадан ойларгьа керекди. Тойлада жыйын башчыгьа жыл саны бла таматаны салыргьа кьорешедиле. Ол а ангылауу болгьанын жериди. Кьартдан, жашдан тьойюлдо - башадан. Кеп жашагьандан эсе, кеп эслеген, окьугьан аслам биледи.

Хапарлы уа кьайдан болсун, киши айтмаса, кьоргьозтмесе. Алгьын кьууанчлада абаданла, жашыракьла да бир отоуда олтургьандыла. Тамата - тегре еноп, бирсилери уа - энишгерекде, эшикке жууугьуракьда. Уллу айтханы гитче эшитгенди, кьоргенди, анга кере кеси да этгенди. Шёндю уа акьсакьалла - бир жерде, жаш-кьуш а - башхада.

Кьурманлыкьда кеп тюрлю жумушла бардырадыла. Сёз ючюн, киеу жёнгерле келинни юйюне келгенде, аланы ариу жасалган, тюрлю-тюрлю ашарыкьладан толду столлары болгьан отоуда олтуртадыла. Жаш а, кьауум нёгери бла юйю башха бёлюмюндеди. Стол башында тукьумда намысы, сыйы журюген адамы болады. Ол алайда жумуша оноу этеди. Аны сол жанында - нёгерлери.

Кьонакьланы шапа ашырып келеди. Отоуну эшигин ачып,

барысын да ары ётюрюди. Кеси уа бир жанлыракь турады. Олтуруп тургьанла ёрге кьобадыла. Биринчи сёзюне келгенлени таматалары айтады. «Ассалам алейкум, юйюгьозге да игилик, кьонакь аламысыз?» - дейди. Андан сора хант кьанганы бардыргьанны онг жанында олтурады.

Биринчи алгьышны стол таматасы айтады. «Хурметли кьонакьла, бюгюн сиз бери иги кьууум бла келгенсиз. Хар заманда юйюгьозден быллай жумушла бла чыгьа туругьуз!» - деп, бу сёзюне келгенлеге жоралайды. Адамла алгьыш аякьдан уртлип, бираз ауулангьандан сора, ол сёзюне кьонакьланы таматаларына береди. Ол да юйюге, юйюне адамларына, элге, жамауатха, юйюр кьуаргьа таукел болгьан жаш адамлагьа ариу насыихат сёзле айтады.

Бираздан тамата кьонакьбайладан биреуге сёз береди. Ол, туруп, кьонакьбайла кимле болгьанларын, бу юйюге кьалай жуукь жетгенлерин ангылатады. Ызы бла келгенлени араларындан да биреу, ёрге сюелип, ол халда кеслерини кимле болгьанларын танытады. Дагьыда эки жанындан да кезиу-кезиу алгьыш айтылады. Андан сора келинни атасын, ол болмагьанда, аны кьаршы жууугьун чакьырып, киеуно атасыны кьатына олтуртадыла. Телсини башчысы алагьа, юйюр кьурагьан сабийлерине, тукьумларына алгьыш этеди. Андан сора киеу жёнгерлени таматалары эки-юч нёгер да алып, юйюе абадан тиширйулагьа барып, ала бла саламлашып кьайтады.

Шапа уа эшик аллында сюелип, тегерекге-башха кьарайды. Нёгерине билдирип, жангы ашарыкьла келтиртеди - хьичинле, сохта, жёрме, шийлик, локьумла эм башха ашарыкьла. Ичги керекге - ичги, сууасп керекге, суу кьуяды. Сора, тамата белги бергенлей, кьурманлыкь этни келтиредди.

Бу тёрени да кесини жоругьу барды. Сюелгьан кьойну башын ариу юйютуп, тёртеге бёледиле эмда жумушакь

биширедиле. Аны онг жанын, кьурманлыкь кимге этиле эсе да, аланы таматаларыны аллына саладыла. Былайда да бир талай энчиликге эс бурурчады. Бурун жанын ашыкке бурсала, кьурманлыкьны ашап, жолугьузгьа тебирегиз дегенни билдиредиле. Алай бурун жанын таматагьа, кьулакь жанын а эшикке буруп берселе, ызыгьызгьа тебиреге ашыкьмагьыз дегенликлериди.

Бирде шапа, билмей неда оюн этип, баш жаргыны таматаны аллына башха тюрлю буруп салады. Ол а анга эс бурмай кьойса: «Да сизни уа мындан ангылауугьуз жокь кереме да, тазирге кьонгьансыз», - дейди. Ол кезиуде кьонакьланы башчылары: «Оллахий, бу жол сен тюз, биз терс болдукь», - деп, хуржунундан ахча чыгарып береди. Алай, шапаны хьйласын ангылап: «Бизде уа муну башха тюрлю салыучудула», - десе, шапа алагьа тигим этеди. Сора акьсакьал алгьыш айтады: «Кьурманлыкьгьа союлгьан малын ненча тьюю болгьан эсе да, ол ненча чёпно башын юзген эсе да. Аллах аллай бир саулыкь, насып, тынчылыкь, ырахатлыкь берсин бу юйюге, элге, жамауатха, кьыралыбызгьа, дуньягьа да!»

Ызы бла башны юлешеди. Бир-бирле андан онеки юлюш да чыгьарадыла. Алай табы уа быллайды: биринчи юлюш кьулакьды. Аны кесип, шапагьа береди: «Узакьда, кенде болсанг да, шыбырдап айтсакь та, эшитип, жумушубузну терк этиучо бол», - деп. Экинчиси бурун жаныды. Аны сюеги бла сындырып неда этинден кесип, онг жанында олтургьанга узатадыла. Ючюнчюсю кьулагьыны баш жаныды. Аны уа хант кьанганы таматасына береди. Алай бла юч юлюш этилди. Тёртюнчюсю кёздю. Аны да, чыгарып, стол артында абаданга береди: «Жыл санынг келген эсе да, кёзонг жюто болсун», - деп. Кьалгьаны уа юлешгенни кесиникиди. Бу жумуш-

ланы бошагьандан сора сёзюне шапагьа береди. Ол: «Ашагьаныгьыз, ичгенигиз халал болсун. Аз ашагьан эсегиз да - кеп жашагьыз!» - дейди.

Ол сёзон бошап, адамла да бираз ауулангьандан сора стол башчы быллай дейди: «Ким биледи, айтыргьа керек болуп, биз унутуп кьойган затьбыз бар эсе, анга тынгылайбыз». Ол заманда кьонакьланы оноучулары нёгерлеринден биринге: «Сен айт», - дейди. Сора ол, туруп, бу ишни бардыргьан таматагьа алгьыш этеди: «Тынч, ырахатлы тамамладынг жумушунгу, ариу сёзле, тилекле эшитдиридинг. Алгьышлы бол, кеп кьууанчлагьа башчылыкь эте, аллыбызда бар!»

Ахьрында стол тамата кеси атланган аякьны алгьышын айтады. Ол кезиуде битен барысы да ёрге кьобадыла. «Бюгюн бери кьууанып келгенсиз. Жолугьуз хар заманда кьууанчча болсун. Ызыгьызгьа сау-саламат жыйышыгьыз. Аллах нёгеригиз болсун!». Атланган аякьдан сора адамла олтурмайдыла. Тизилишип, юйден чыгып кетедиле. Кьонакьланы башчылары уа хуржунуна узалып, киеу жёнгер ахчаны чыгарып, стол юсюне салады.

Была барысы да унутула барган ариу адетлерибиздендиле. Алай нек болады? Тойланы асламысы рестоуранлада, кафедеде ётедиле. Битеу халкь уллу залда олтурады. Эки-юч адам тойну бардырады. Жьыры, макьамны уллу тауушуна салып, биреу - башханы эшитген жокь. Ашханада ухуухууу этип кетгенча болуп кьалады. Алай ариу адетлерибизден кьуру кьалып кьалыргьа айхай да жарарыкь тьойюлдо, ала сакьланыргьа керекдиле. Аланы бардырылыкь эм сакьларыгь а ёсе келген тёлюдо.

Хар элни кьой союу башхады, дейдиле. Башында айтылган жумушланы башха тюрлю да эте олурла. Биз да эшитгенибизча, билгенибизча айтдыкь.

Басмагьа **ОСМАНЛАНЫ Хьйса** жарашдыргьанды.

Миллет паркы

Сейирлик жерлерибиз бизге, келгенлеге да зауукьлыкь берип турурча

Заповедниклени кюнюн белгилеу бла байламлы Минги тауну этеклеринде Миллет паркны юсюнден да айтыргьа сеубез. Аны кьуаргьа деп РСФСР-ни Правительствосу 1986 жылда 22 сентябрьде оноу этген эди. Мураты уа - мындагы сейирлик табийгьатны сакьлау, альпинизмни эм туризмни

айнытуу эди. Бу эки жумуш да бир бирлери бла кьысха байламлыдыла: Эльбрусха келгенлеге тынгылы солурча мадарланы жангыз да табийгьатха сакь болууну юсю бла этерге боллукьду.

Миллет парк эки районну жеринде орналыпды - Эльбрус бла Зольск, кеси да 101 минг

гектардан кеп жерни алады. Былайы туристлени жангыз да Россейни бла Европаны эм бийик тауу болгьаны тартмайды, бу жерле кеп башха затла бла да байдыла. Сёз ючюн, гара суулары, Сылтран, Тонгуз-Орун келле, «Султан», «Кьызын эшмеле», чучурла бардыла.

Жылы Суу дегенча жерледе уа солургьа, саулыкьну тьозетирге онг барды. Парк тарых, археология эм этнография эсертмелеге да байды. Мында битимлени 400-ге жуукь тюрлюсю ёседиле, 60 аслам тюрлю жаныуар бла 111 тюрлю кьанатлы жашайдыла. Аланы талайы Кьызыл китапха кийирилпидиле.

Арт жыллада парк терк айныгьанды, бюгюнлюкде адамла анда солурярыча не да барды. Жыл сайын бери лыжачыла, туристле, кьаялагьа ёрлеучюле, экскурсантла келедиле. Адыл-Суу бла Адыр-Суу аланы эм сюйген жерлеринден бириди, алагьа машинала бла, теренине уа жаюу жолчукьла

бла барылады. Жомакьлы Терс-Кьол да кесине эс бурдуртмай кьоймайды. Азаугьа Жылы-Суугьа атланганла уа жолучулукьларында кеп тамашалыкь жерлени кёрлюкдюле.

Парк кьуралгьанлы 30 жылны ичинде анда аслам турист объектле ишленгендиле. «Чегет», «Иткьол», «Элбрус» пансионатлагьа бла «Терс-Кьол» арагьа бла талай альпинист лагерьлеге иги кесек энчи иели кьонакь юйле кьошулгьандыла. Сатыу-алыу иш да барады, тюкенле бла ашханала да кёпдюле.

Алай бла жылдан-жылгьа солуу объектлеге ауурлукь ёсе барады. Аны ючюн аланы сакьлауу гьа тынгылы эс бурулмаса, кьыйын экология болум

кесин сакьлатырыкь тьойюлдо. Ол иш бла уа паркны ишчилери кьорешедиле. Ала энчи кьорууланьуда болган жерледе турууну жорукьлары бла эсгертилеу орнатадыла, экскурсия маршрутланы, адамла жыйылып солугьан жерлени тапандырадыла.

Спорт эм жарыкьландыруу-юйретуу туризмни айнытуугьа да кьарайдыла. Агьачла салынадыла, тегерек кир-кипчикден тазалананды. Паркда жашагьан жаныуарлагьа да кьайгырадыла - алагьа уугьа чыгаргьа жарамайды, кьыйын кезиуде уа аш да салынады. Алай бла «Приэльбрусье» миллет парк кесини борчун толтурады.

Анатолий ТЕМИРОВ.

Таза жүректен

Саулукъ, тирилик, ырахатлыкъ тежейбиз!

КъМР-ни Жамауат палатасыны Социал политика эмда саулукъ сакълау жаны бла комиссиясыны таматасы Шихабахов Мухамед Хабасовични 75-жыллыкъ юбилейи бла жюригизден кызыу алгъышлайбыз. Сизни бай урунуу эмда жашау сынауугъуз, хар буюрулган ишге жууаплы кёзден къарагъаныгъыз кёп магъаналы борчланы толтуругъа себеплик этедиле.

Сиз Урушну, урунуу, Сауутланган Кючлени эмда право низамны сакълауучу органланы ветеранларыны (пенсиячыларыны) Къабарты-Малкъар республикалы жамауат организациясыны Советине кёп жылланы башчылыкъ этип келесиз, респу-

бликада уллайган адамланы жашауларын игилендирир

ючюн кюлугъудан келгенни аямайсыз. Сизни жамауат иш бла арымай-талмай кюрешгенигиз, бай сынауугъуз, сизге тере болган тирилигиз, къайгырылулугъуз Къабарты-Малкъаргъа бла Россейге

мындан ары да жарагъанлай турлуукларына бир ишеклигибиз жокъду.

Сизни ачыкъ жүректен алгъышлай, энгта кёп жылланы ма былай тирилей туруругъузну сийгенибизни билдиребиз, кийик саулукъ, жүрек ырахатлыкъ тежейбиз. Тегерегизни ышангылы шуёла алгъанлай турсунла, жууукларыгъызны бла ахуларыгъызны сиймекликтери уа жангы башламчылыкълагъа келлендирилсе, кючкырыу берсинле! Кюлгъа алгъан хар ишигиз да жетишимли болсун!

**Улуу хурмет бла,
КъМР-ни Жамауат палатасыны кыаууу.**

Хурметлеу

Ветеранланы кёллерине жетгендиле

Бу кюнледе Черек районну администрациясында ишлегенле Улуу Ата журт урушну ветеранларын Жангы жыл бла алгъышлагъандыла. Муниципалитетни башчысыны орунбасары Къазийланы Анатолий, ишни кырауу жаны бла бёлюмню таматасы Байсыланы Харун, ветеранланы советини председатели Черкесланы Георгий уллайган адамланы юллеринде жокълагъандыла, саулукъ, узакъ ёмюр тежеп, саугъала да бергендиле.

Къашхатаудан Улбашланы

Чокканы жашы Хусей, Огъары Малкъардан Мокъаланы Токалайны жашы Муталиф, Жемталадан Амирхан Алимурзаевич Сокуров аланы унутмагъанлары, былай сый бергенлери ючюн келгенлеге жүректен ыразылыкъларын билдиргендиле, жашауларындан хапар айтхандыла, эрттегили заманланы эсге тюшюргендиле, деп билдиргендиле бизге Черек районну администрациясыны пресс-службасындан.

М.АДИЛОВА.
Суратны автор алгъанды.

Улоу

Нальчикден Турциягъа - самолёт бла

Быйыл биринчи мартдан башлап Нальчикден Стамбулгъа учаргъа онг чыгарыкъды. Рейслени «OnurAir» деген тюрк компания жангыртханды, деп билдириледи Нальчикни аэропортуну пресс-службасындан.

Самолёт ыйыкъгъа эки кере учарыкъды. Бююнлюкде билетле аэропортну кассаларында сатыладыла.

Бегим

Дачаларына къарамагъанлагъа къаты дауланырыкъды

Алгъаракълада РФ-ни Правительствосуну сайтында басмаланган бегимде айтылгъаннга кёре, от тюшюуге къажу жорукълагъа тюрлениуле сингдиргендиле, деп билдиргендиле Россейни МЧС-ни КъМР-де Баш управлениасыны пресс-службасындан.

Алай бла дачалары болгъанла да энди кеслерини тийрелеринде заманында киркипчинки, къауданны кетерирге, кырдыкны чалыргъа эмда от тюшмезча башха тийишли

ишлени тамамларгъа керек боллукъдула. Андан сора да, баччаларында къалын эм бийигине ёсген битимле салыргъа, темир эм машина жоллагъа жууукъда, сакъланган жерледе кырдыкны кюйдюрюрге, от этерге да жарарыкъ туюлду.

Документде тирликини жыйган заманда техниканы айтылган жорукълагъа тийишлиликде хайырланьргъа кереклисини юсюнден да айтылады.

Бизни корр.

Конкурс

Хунерлилени ачыкълагъандыла

«Жулдузла жандырадыла» деген ат бла Элбрус районну Сабийлени эм жаш телюню чыгармачылыкъларыны арасында тёрели конкурс бардырылгъанды. Ол халкъ чыгармачылыккыны талай тюрлюсюнден кыуралгъанды: художестволу окуу, тепсеу, сахна искусство, жырлау. Мураты - жаш фахмуланы ачыкълау, сабийлени хунерликлерин айнытуу эди.

Алай бла эришууге къатышханла Къулийланы Къайсынны назмуларын окузгъандыла, тепсегендиле, сахнада жомакъ салгъандыла. Кыраучула, ол санда ата-анала бла устазла да, жаш артистлени усталыкъларына бийик багъа бичгендиле. Хорлагъанла грамотала бла саугъалангъандыла.

Анатолий ТЕМИРОВ.

Жетишим

Занкишиланы Казбек - даражалы конкурсну лауреаты

Белгили дзюдочубуз Занкишиланы Казбек Тюмень областны жыл сайын бардырылган «Спорт Элита-2017» деген даражалы конкурсну лауреаты болгъанды, деп билдириледи КъМР-ни Спорт министрствосуну сайтында.

Казбек «Спортну олимпиада тюрлюлеринде эм иги спортчу» деген номинацияда саугъалангъанды. Дзюдочугъа 25 жыл болады, ол аурулукълары 100 килограммдан аслам болган кыауумда эришеди. Бююнлюкде турнирлеге Къабарты-Малкъар-

ны бла Тюмень областны атларындан къатышады.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Сиз билемисиз?

Мандаринле - байрамны белгилери

Ол тере бизге Кытайдан келгенди, анга минг жылдан артыкъ болады. Кыялыууладан бери кытайлылагъа мандарин деп айта эдиле. Нек дегенде ол аруу, татлы, багъа, кызгъылдым - сары жемишни жаланда байланы сатып алыргъа кюлларындан келгенди.

Бурунну заманлада кюлайлы кытайлыла кюнакъгъа барсала, юй таматасына эки мандарин келтирирге

керек эдиле. Аны бла ала анга берекет тежегенлерин билдиргендиле. Юй таматасы да кюнакъны ашыргъанда, аны кюлуна эки аллай кёгет тутдуруп, ашырыргъа борчу эди.

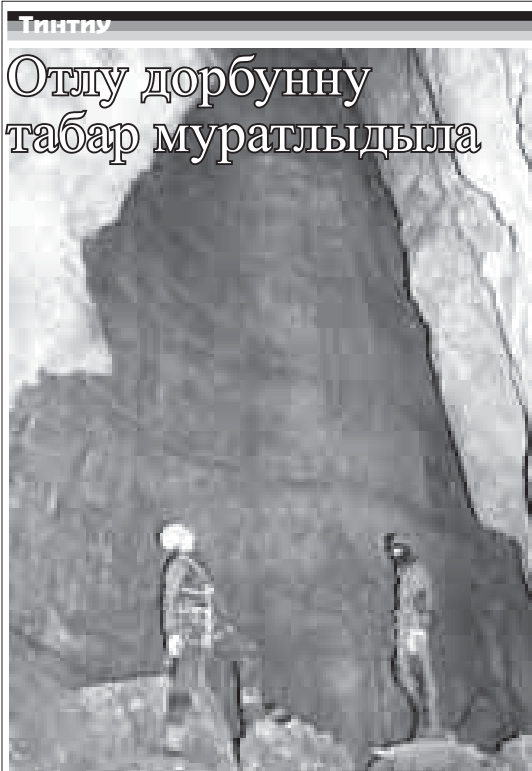
Кытай тилден «эки мандарин» алтын деп кёчюрюледи. Алай бла минг жылладан бери бу кёгетле Жангы жылны белгисичадыла.

ТОКУМАЛАНЫ Салим
хазырлагъанды.

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутатлары эмда аны Аппаратында ишлегенле КъМР-ни Парламентини депутаты **НАВОДНИЧИЙ Георгий Витальевиче** аны атасы **НАВОДНИЧИЙ Виталий Маркович** ёлгенине бушуу этгенлерин билдиредиле эм кыайгы сёз бередиле.

Тинтиу

Отлу дорбунну табар муратлыдыла

Кёп бармай Къабарты-Малкъаргъа спелеологлары къаууму келликди. «Ала Сары-Талада Отлу дорбунну табар муратлыдыла», - деп билдиреди Орус география обществону келечиси Мокъаланы Тенгиз.

Экспедицияны санында Россейни регионларыннан специалистле боллукъдула. Ол тийреге экскурсияла бардырылмагъанлы талай заман ётгенди. Озгъан ёмюрню жетмишинчи жылларында туристлени арасында анга сурам уллу эди. Энди уа

аны къайдагъысын билгенле окъуна бек аздыла.

Анга отлу деп анда селитра чыкыгъаны ючюн атагъандыла. Аны ичине кирир ючюн, эки къатлы юйню бийиклиги тенгли бирни тюбюне тюшерге керекди. Анда уа, айтханларыча, юч жюз квадрат метр чакълы уллу зал барды. Ары жангыдан маршрут къуралса, ол республикада туризмни айнытыргъа ахшы себеплик этерикди.

Бизни корр.

Солуу

Къышда багъала учузуракъдыла

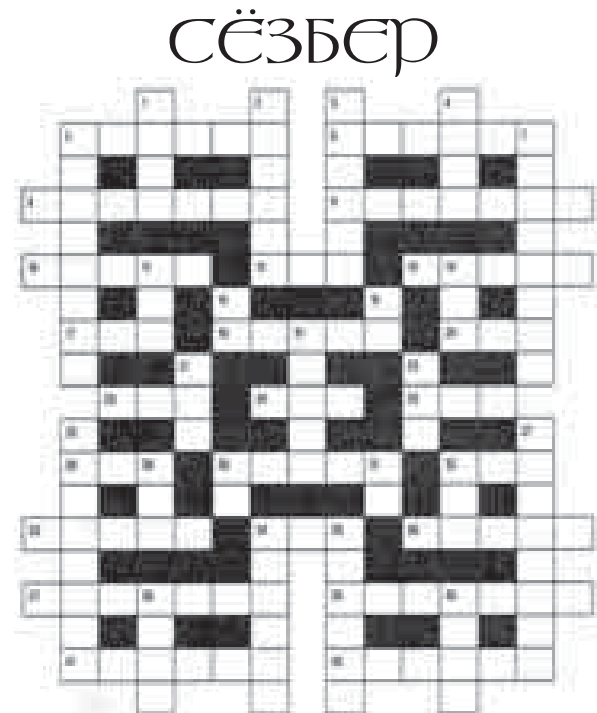
«Курорт Эльбрус» акционер общество 31 январьгъа дери Минги тауда солугъанлагъа багъаланы учузуракъ этеди. Жангы жылны байрамы бошалгъаны бла къышкы тариф кийириледи. Анга кёре уа биркюнлюк эм кёпкюнлюк ски-пассланы багъалары (сабийлеге, абаданлагъа да) 10-15 процентге азайтыладыла. Алай бла «Elbrus Adventures» хаух жерледе тау лыжа эм сноуборд инвентарны да прокатха учузуракъ алдыргъа онг чыгъады.

Эсгертиу. Жангы жыл бла байламлы берилген солуу кюнлени ичинде Приэльбрусъда 48 минг адам солуп кетгендиле, ол а былтырдан иги да кёпдю. «Сабий паркга» келгенлени саны эки кереге ёсгенди. Канат жолла бла уа 21,7 минг инсан хайырлангандыла.

Алиса ТАРИМ,
Элбрус районну администрациясыны
пресс-службасыны башчысы.

ЭНИНЕ: 5. Той башчы. **6.** Ат жегилген улуну элтген. **8.** Жюкню элтгенге къыйын кёрюнген шарт. **9.** Дарийни сыйлысы. **10.** Къулакълары къысха ит. **12.** Ийнели терек. **13.** Кюн ары къачады ингирде. **17.** Аны агъачны кесинден этип жарадыла. **18.** Жилек. **20.** Татлыны бирси жаны. **23.** Сабий ансыз болмайды. **24.** Орта. **25.** Таулула нартох къуючу жер. **28.** Къайсынны «Жорт, жорт, гылуум!» деген повестини жигити. **30.** Сёлешу. **32.** Дугъумадан да этедиле аны. **33.** Мал кютюлген жер. **34.** Таулула Грециягъа алай айтхандыла. **36.** Къазахстанда тау шахар. **37.** Къоншу миллетни адамы. **39.** Патчахха жарлыладан ююш жыйуучу. **41.** Бары да толуп бармасала да, ала адамны жашаргъа кёллендиредиле. **42.** Буз ийне.

ЁРЕСИНЕ: 1. Шарк къырраллада уллу къулдукчу. **2.** Эртте аскерчи аны бла къорууланганды. **3.** Ариу къаз. **4.** Киеу къарынды. **5.** Эски халарла айтыучу. **7.** Сау болну магъанасы. **11.** Къууанч эту. **14.** Юйню чырагы. **15.** Мирзеуно тартылганы. **16.** Ушкоқдан, сақакъдан да келеди. **19.**

СЁЗБЕР

Чайырлы терек. **21.** Сёз беруу. **22.** Поэзия жанр. **26.** Уялыу. **27.** Кёп жюрюген адамгъа айтадыла алай. **29.** Жылтырауукъ халы. **30.** Кечени къалаууру. **31.** Къанатлыны юйю. **32.** Къысха кезиучюк. **34.** Бизни театрны артисти Текуланы **35.** Бизде

тейриле ол динден биринчи берген сюто. къалгандыла. **38.** Бузоу тапхан ийнекни. **40.** Ауана берген жер.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат хазырлагъанды.

ГАЗЕТНИ 250-чи НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАННАН СЁЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

Энине: 2. Балыкъ. **4.** Ариулуукъ. **5.** Акробат. **9.** Хант. **10.** Ышан. **11.** Алтын. **13.** «Анала». **15.** Халкъ. **17.** Арбаз. **20.** Къала. **21.** Къурултай. **23.** Колыма. **27.** Габара. **29.** Айхай. **31.** «Катюша». **33.** Билим. **34.** Итинген. **35.** Тийре. **36.** Терклик.

Ёресине: 1. Улоу. **2.** Берекет. **3.** Къауыгъачы. **6.** Озай. **7.** Сакълыкъ. **8.** Саулукъ. **12.** Нор. **13.** Ата. **14.** Гадура. **15.** Аламат. **17.** Антракт. **18.** Бай. **19.** Закийле. **22.** Уча. **24.** Лак. **25.** Къадий. **26.** Ашыра. **28.** Рум. **30.** Хунерлик. **32.** Ант.

Судоку

		9		1		2		
3			8		6			4
		7				6		
	3		2		9		4	
2								5
	6		1		5		2	
9						4		
	1	5		7				

Ёресине, энине да белгиленген квадратлада тарихле къайтарылмазгъа керекдиле. Тюз толтурулган судокуну эсеби барысында да бир боллукъду.

ТОКУМАЛАНЫ
Салим хазырлагъанды.

ГАЗЕТНИ 245-чи НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАННАН СУДОКУНУ ЖУУАПЛАРЫ:

7	1	4	9	8	6	3	2	5
9	3	2	5	4	1	8	7	6
5	8	6	7	3	2	9	4	1
1	5	7	3	9	8	2	6	4
6	2	8	4	1	5	7	3	9
4	9	3	6	2	7	5	1	8
3	4	1	2	5	9	6	8	7
2	7	5	8	6	4	1	9	3
8	6	9	1	7	3	4	5	2

Учредительле: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствоу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МОКЪАЛАНЫ Зукура (бёлмонно редактору),
ТИКАЛАНЫ Фатима (бёлмонно редактору).

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асдамлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда кьол салынады. 20.00 сагъатда кьол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Мусукаланы Сакинат - дежурный редактор; Кетгенчланы Зульфя, Кючюкланы Сафият - жууаплы секретарыны орунбасарлары;
Зезаланы Лида - (1,2-чи бетле),
Гелаяны Валентина - (3,4-чи бетле),
Ахъебекланы Жаннета - (9,10-чу бетле),
Токумаланы Салим (11,12-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 1400 экз. Заказ № 21
Багъасы 15 сомду

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5
электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru